

Tashkent State University of Economics

JOURNAL OF INTERNATIONAL FINANCE AND ACCOUNTING

ISSN
2181-1016

INSON KAPITALI VA IQTISODIY O'SISH O'RTASIDAGI BOG'LIQLIK: O'TISH IQTISODIYOTI UCHUN NAZARIY TAHLIL (O'ZBEKISTON MISOLIDA)

Babayeva Umida Abdukayumovna
Toshkent Davlat Iqtisodiyot universiteti
mustaqil izlanuvchisi
ORCID 0009-0003-6503-8421

THE NEXUS BETWEEN HUMAN CAPITAL AND ECONOMIC GROWTH: A THEORETICAL ANALYSIS FOR TRANSITION ECONOMIES (THE CASE OF UZBEKISTAN)

Babayeva Umida Abdukayumovna
Independent Researcher,
Tashkent State University of Economics
ORCID: 0009-0003-6503-8421

Annotatsiya. Ushbu maqolada o'tish davri iqtisodiyoti sharoitida inson kapitali va uzoq muddatli iqtisodiy o'sish o'rtasidagi nazariy hamda empirik bog'liqlik O'zbekiston misolida tadqiq etilgan. Tadqiqotda endogen o'sish modellari va mamlakatning YaIM o'sishi, ta'lim xarajatlari hamda oliy ta'lim qamrovi kabi makroiqtisodiy ko'rsatkichlari tahlil qilingan. Natijalar inson kapitaliga kiritilgan investitsiyalar va iqtisodiy samaradorlik o'rtasida ijobiy korrelyatsiya mavjudligini ko'rsatadi. Shu bilan birga, mehnat bozorida malaka nomuvofiqligi va hududiy nomutanosibliklar kabi tizimli muammolar aniqlangan. Maqolada O'zbekistonda barqaror va inklyuziv o'sishni ta'minlash uchun siyosiy e'tiborni inson kapitalining miqdoriy kengayishidan sifat jihatidan takomillashtirishga o'tkazish zarurligi asoslangan.

Kalit so'zlar: inson kapitali, iqtisodiy o'sish, o'tish davri iqtisodiyoti, endogen o'sish modellari, ta'lim sifati, O'zbekiston.

Abstract. This paper examines the theoretical and empirical linkage between human capital and long-term economic growth in transition economies, focusing on the case of Uzbekistan. Utilizing endogenous growth theories and analyzing key macroeconomic indicators—such as GDP growth, education expenditures, and higher education enrollment—the study demonstrates a positive relationship between human capital investment and economic performance. However, critical challenges emerge, including skill mismatches in the labor market and regional disparities. The paper concludes that to sustain inclusive economic growth, Uzbekistan must shift its policy focus from the quantitative expansion of human capital toward qualitative improvements

and institutional alignment with market needs.

Keywords: *human capital, economic growth, transition economy, endogenous growth models, quality of education, Uzbekistan.*

Kirish

So'nggi o'n yilliklarda inson kapitali tushunchasi, xususan o'tish iqtisodiyotlarida, uzoq muddatli iqtisodiy o'sishni ta'minlashda markaziy ustunlardan biriga aylandi. Inson kapitali, keng ma'noda shaxslarga singdirilgan bilim, ko'nikma, ta'lim va sog'liq zaxirasi sifatida ta'riflansa, mehnat unumdorligini oshirish va innovatsiyalarni rivojlantirishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Kapital va tabiiy resurslar kabi an'anaviy ishlab chiqarish omillaridan farqli o'laroq, inson kapitali ishchi kuchi sifatini yaxshilash va texnologik taraqqiyotni rag'batlantirish orqali barqaror va inklyuziv iqtisodiy rivojlanishga hissa qo'shadi. Inson kapitali va iqtisodiy o'sish o'rtasidagi munosabat zamonaviy iqtisodiy nazariyalar doirasida keng tahlil qilingan. Xususan, endogen o'sish modellari ta'lim, tayyorgarlik va sog'liqni saqlashga kiritilgan investitsiyalar ijobiy tashqi samaralarni keltirib, barqaror iqtisodiy kengayishga olib kelishini ta'kidlaydi. Olimlarning fikricha, inson kapitali darajasi yuqori bo'lgan mamlakatlar tezroq iqtisodiy o'sishga, institutsional rivojlanish va global iqtisodiy o'zgarishlarga yuqori moslashuvchanlik darajasiga erishadi. Bu, ayniqsa, bilimga asoslangan iqtisodiyotlar tobora ustunlik qilayotgan globallashtirish davrida alohida ahamiyat kasb etadi. Markazlashgan tizimdan bozor iqtisodiyotiga yo'naltirilgan tuzilmalarga

o'tish bilan tavsiflanadigan o'tish iqtisodiyotlari inson kapitalini rivojlantirishda o'ziga xos qiyinchiliklar va imkoniyatlarga duch keladi. O'tish jarayonida bu mamlakatlarda mehnat bozorida strukturaviy o'zgarishlar, institutsional islohotlar va ishlab chiqarish usullaridagi o'zgarishlar tez-tez kuzatiladi. Natijada malakali mehnatga bo'lgan talab ortadi va inson kapitaliga sarmoya kiritish iqtisodiy transformatsiya hamda raqobatbardoshlik uchun muhim omilga aylanadi. Biroq, moliyaviy resurslarning cheklanganligi, institutsional samaradorlikning pastligi va avvalgi iqtisodiy tizimdan qolgan muammolar inson kapitalini samarali rivojlantirishga to'sqinlik qilishi mumkin. O'zbekiston o'zining bosqichma-bosqich islohotlar strategiyasi va ijtimoiy rivojlanishga katta e'tibor qaratayotganligi tufayli o'tish iqtisodiyotlari orasida e'tiborga molik misol hisoblanadi. Mamlakatimizda mustaqillikni qo'lga kiritganidan beri ta'lim, sog'liqni saqlash va mehnat kuchi malakalarini oshirishga qaratilgan turli siyosatlarni amalga oshirib kelmoqda. So'nggi yillarda O'zbekiston iqtisodiy islohotlarini tezlashtirib, modernizatsiya, raqamlashtirish va global iqtisodiyot integratsiyasiga e'tibor qaratdi. Ushbu o'zgarishlar inson kapitalining iqtisodiy o'sish va strukturaviy o'zgarishlarning asosiy harakatlantiruvchi kuchi sifatidagi ahamiyatini oshirdi. Qayd etilgan yutuqlarga qaramay, O'zbekistonda inson kapitali salohiyatidan to'liq foydalanishda bir qator muammolar saqlanib qolmoqda. Ta'lim va mehnat bozori ehtiyojlari o'rtasidagi nomuvofiqlik, mintaqaviy tafovutlar hamda ta'lim sifatiga oid masalalar inson kapitalidan foydalanish samaradorligiga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. Shuning uchun o'tish iqtisodiyotlarida

samarali siyosatlarini ishlab chiqish uchun inson kapitali va iqtisodiy o'sish o'rtasidagi munosabatlarni chuqurroq nazariy tahlil qilish zarur.

Adabiyotlar sharhi

Inson kapitali va iqtisodiy o'sish o'rtasidagi munosabat iqtisodiy adabiyotlarda keng o'rganilgan.

1. Solov tomonidan ishlab chiqilgan dastlabki neoklassik o'sish modellari texnologik taraqqiyotni egazogen omil deb hisoblab, inson kapitaliga kam e'tibor qaratgan. Biroq, iqtisodiy nazariyaning keyingi rivojlanish bosqichlari xususan endogen o'sish modellari, inson kapitalini o'sish dinamikasining markaziy o'rinlarida o'z aksini topdi.

2. Gary Beyker va Teodor Shults kabi iqtisodchilarning ishlari ta'lim va amaliyotni inson kapitaliga investitsiya sifatida muhimligini ta'kidlaydi. Bu olimlar ta'lim, sog'liqni saqlash va malaka oshirishga qaratilgan xarajatlarni iste'mol emas, balki unumdorlik va daromad olish salohiyatini oshiradigan uzoq muddatli investitsiya sifatida ko'rish kerakligini ta'kidladilar.

3. Keyinchalik, Lucas (1988) va Romer (1990) inson kapitalini endogen o'sish modellari tarkibiga kiritib, bilimlarni to'plash va amalga o'rganish orqali barqaror iqtisodiy o'sishni ta'minlash mumkinligini ko'rsatdilar. Empirik tadqiqotlar inson kapitali va iqtisodiy samaradorlik o'rtasidagi ijobiy bog'liqlikni yana bir bor tasdiqlaydi. Ta'lim darajasi yuqori va sog'liq ko'rsatkichlari yaxshi bo'lgan mamlakatlar

odatda yuqori YaIM o'sish sur'ati va yaxshilangan turmush darajasiga ega bo'ladi. Bundan tashqari, inson kapitali innovatsiya, texnologik qabul qilish va institutsional sifatga hissa qo'shadi, bu esa uzoq muddatli rivojlanish uchun muhimdir. O'tish iqtisodiyotlari kontekstida adabiyotlar imkoniyatlar va cheklovlarni ta'kidlaydi. Bir tomondan, o'tish jarayoni yangi ko'nikma va malakalar talabini yaratadi, bu esa inson kapitalini rivojlantirishni rag'batlantiradi. Boshqa tomondan, institutsional beqarorlik, moliyalashtirilmagan ta'lim tizimlari va mehnat bozoridagi nomuvofiqliklar ko'pincha inson kapitalidan samarali foydalanishni cheklaydi. Markaziy va Sharqiy Yevropa hamda sobiq Sovet davlatlariga oid tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, ta'lim va mehnat bozoridagi muvaffaqiyatli islohotlar iqtisodiy o'sish natijalarini sezilarli darajada yaxshilaydi. Keng qamrovli tadqiqotlarga qaramay, O'zbekiston kabi mamlakatlarda inson kapitalining iqtisodiy o'sishga qanday ta'sir qilishini maqolaga mos ravishda chuqurroq tahlil qilish zarurati mavjudligini ko'rsatadi.

Metodologiya

Ushbu tadqiqot o'tish iqtisodiyotlarda, xususan O'zbekistonda, inson kapitali va iqtisodiy o'sish o'rtasidagi munosabatni o'rganish uchun sifatli va nazariy jihatdan asoslangan tadqiqot dizaynini qo'llaydi. Tadqiqotning tub mohiyatini inobatga olgan holda, metodologiya asosan tahliliy fikrlash, solishtirma baholash va mavjud nazariy hamda empirik adabiyotlarni sintez qilishga asoslanadi. Tadqiqot xalqaro tashkilotlar va milliy muassasalar taqdim

etgan akademik nashrlar, siyosat hisobotlari va statistik ma'lumotlar bazalari kabi ikkilamchi ma'lumot manbalariga tayanadi. Asosiy ma'lumot manbalariga Jahon banki, Xalqaro valyuta jamg'armasi va O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasining hisobotlari kiradi. Ushbu manbalar inson kapitali va iqtisodiy samaradorlikka oid ishonchli va solishtirma ko'rsatkichlarni taqdim etadi. Iqtisodiy o'sishda inson kapitalining rolini baholash uchun tadqiqot quyidagi asosiy ko'rsatkichlardan foydalanadi:

- Yalpi ichki mahsulot (YIM) va YIM o'sish sur'ati
- Yalpi ichki mahsulotning aholi jon boshiga to'g'ri keladigan hajmi
- Ta'limga yo'naltirilgan davlat xarajatlari (YIMning %)
- Savodxonlik darajasi va ta'limdagi erishilgan darajalar
- Oliy ta'limga qabul va muassasalarning kengayishini
- Mehnat bozorining ko'rsatkichlari, masalan, ishsizlik darajasi

Metodologik yondashuv uchta asosiy komponent asosida tuzilgan:

1. Tadqiqot asosiy iqtisodiy nazariyalarni, xususan, endogen o'sish nazariyasini ko'rib chiqadi va tahlil qiladi; bu nazariya uzoq muddatli iqtisodiy o'sishni ta'minlashda inson kapitali rolini ta'kidlaydi. Becker, Lucas va Romer tomonidan ishlab chiqilgan asosiy modellardan ta'lim va ko'nikmalar unumdorlik va innovatsiyalarga qanday

ta'sir qilishini tushuntiruvchi g'oyalarni ilgari suradi.

2. O'zbekistonning iqtisodiy va inson kapitali ko'rsatkichlaridagi so'nggi tendensiyalarni o'rganish uchun tavsifiy yondashuv qo'llaniladi. Tahlil qat'iy sabab-oqibat bog'liqlikni o'rnatishdan ko'ra, ko'rsatkichlar, statistik va empirik korrelyatsiyalar va tuzilma o'zgarishlarini aniqlashga qaratilgan. Ma'lumotlarni talqin qilishni va o'zgaruvchilar o'rtasidagi munosabatni ko'rsatish uchun jadval va grafik ifodalar ishlatiladi.

3. Tadqiqot o'tish iqtisodiyotlarining o'ziga xos xususiyatlarini hisobga olgan holda solishtirma tahlilni o'z ichiga oladi. O'zbekiston ushbu kengroq kontekstda tahlil qilinadi, umumiy muammolar (masalan, institutsional transformatsiya va mehnat bozorini qayta tuzish) hamda mamlakatga xos xususiyatlar (masalan, bosqichma-bosqich islohotlar va kuchli ijtimoiy siyosatga yo'naltirilganlikni) yoritadi. Bundan tashqari, tadqiqot tizimli yondashuvni qo'llaydi, inson kapitalini kengroq iqtisodiy tizimning o'zaro bog'langan komponenti sifatida ko'radi. Bu ta'lim, sog'liqni saqlash va mehnat bozori dinamikasining iqtisodiy o'sishga qanday ta'sir qilishini yanada keng qamrovli tushunishga imkon beradi. Ushbu cheklovlarga qaramay, metodologiya nazariy tushunchalarni empirik kuzatuvlar bilan birlashtirish orqali izchil va tizimli tahlilni ta'minlaydi. Ushbu yondashuvdan olingan natijalar kelajakdagi miqdoriy tadqiqotlar va siyosatga yo'naltirilgan tadqiqotlar uchun poydevor bo'lib xizmat qilishi mumkin.

Tahlil va muhokama

Inson kapitali iqtisodiy o'sishga bir nechta muhim yo'nalishlar orqali ta'sir qiladi. Birinchidan, u ishchi kuchining ko'nikma va malakasini oshirish orqali mehnat unumdorligini oshiradi. Ta'limli va sog'lom ishchilar samaraliroq, moslashuvchan va murakkab vazifalarni bajarishga qodir bo'lib, bu esa yuqori mahsulot va iqtisodiy samaradorlikka olib keladi. Ikkinchidan, inson kapitali innovatsiya va texnologik taraqqiyotni rag'batlantiradi. Malakali shaxslar tadqiqot va rivojlanish faoliyatida ishtirok etishga, yangi texnologiyalarni qabul qilishga va bilim yaratishga ko'proq moyildir. Bu zamonaviy global iqtisodiyotda ayniqsa muhim, chunki innovatsiya raqobatbardoshlikning asosiy omilidir. Uchinchi navbatda, inson kapitali mehnat bozorining samarali ishlashini yaxshilaydi. O'tish iqtisodiyotlarida strukturaviy o'zgarishlar ko'pincha mehnatga bo'lgan talabning o'zgarishiga olib keladi. Yaxshi rivojlangan inson kapitali bazasi ishchilarga ushbu o'zgarishlarga moslashishga imkon beradi, natijada ishsizlik kamayadi va iqtisodiy barqarorlik oshadi. O'zbekiston misolida so'nggi islohotlar iqtisodiy rivojlanishda inson kapitalining rolini sezilarli darajada

oshirdi. Ta'lim, raqamli iqtisodiyot va kasb-hunar ta'limiga sarmoyalar ustuvor masalalardan biriga aylandi. Bundan tashqari, sog'liqni saqlash islohotlari aholining farovonligini yaxshilashni maqsad qiladi, bu esa bilvosita iqtisodiy samaradorlikni qo'llab-quvvatlaydi. Biroq, bir qator muammolar hanuzgacha saqlanib qolmoqda. Ta'lim tizimi tomonidan berilayotgan ko'nikmalar bilan mehnat bozorining ehtiyojlari o'rtasida hanuz farq mavjud. Sifatli ta'lim va sog'liqni saqlash xizmatlaridagi mintaqaviy tengsizliklar ham inson kapitalidan to'liq foydalanishni cheklaydi. Bundan tashqari, o'tish jarayoni inson kapitalini rivojlantirishni qo'llab-quvvatlash uchun institutlar va siyosatlarni doimiy moslashtirishni talab qiladi. Umuman olganda, tahlil shuni ko'rsatadiki, O'zbekiston sezilarli yutuqlarga erishgan bo'lsa-da, iqtisodiy o'sishni rag'batlantiruvchi omil sifatida inson kapitalining salohiyatidan to'liq foydalanish uchun qo'shimcha sa'y-harakatlar zarur. Inson kapitali O'zbekistonda iqtisodiy o'sishni shakllantirishda muhim rol o'ynaydi va bu munosabatni iqtisodiy samaradorlik hamda inson kapitalini rivojlantirishni aks ettiruvchi statistik ko'rsatkichlar orqali yaxshiroq tushunish mumkin.

1-jadval: O'zbekistonda inson kapitali va iqtisodiy o'sishning asosiy ko'rsatkichlari

Ko'rsatkich	Qiyamat	Yil	Izoh
YAIM (joriy)	115 mlrd dollar	2024	Iqtisodiy hajmni kengaytirish
YAIM aholi boshiga	3 162 dollar	2024	O'rta daromad darajasi
YAIM o'sish sur'ati	taxminan 6–7% (real)	2023–2024	Barqaror o'sish tendentsiyasi
Ta'limga sarf (YAIMga nisbatan %)	5,47%	2023	Inson kapitaliga yuqori sarmoya
Ta'limga sarf (YAIMga nisbatan %)	~4,7–4,8%	2025	Barqaror, ammo biroz kamayib borayotgan
Savodxonlik darajasi	~99–100%	2024	Kuchli asosiy inson kapitali
Oliy ta'lim qamrovi	47,7%	2024	Oliy ta'limni kengaytirish
Universitetlar soni	210	2024	Muassasalarning kengayishi
Ishsizlik darajasi	~5,3%	2020	Mehnat bozorida o'rtacha bosim

Manba: Jahon banki, milliy statistika va investitsiya hisobotlari

Yuqoridagi ma'lumotlar O'zbekistonda inson kapitalini rivojlantirish bilan iqtisodiy o'sish o'rtasidagi mustahkam bog'liqlikni aniq ko'rsatadi. Birinchidan, mamlakat barqaror iqtisodiy o'sishni saqlab qoldi, YaIM 2024 yilda taxminan 115 milliard dollarga yetdi va o'sish sur'ati taxminan 6–7% darajada barqaror bo'ldi. Ushbu o'sish ta'lim va inson kapitaliga kiritilgan investitsiyalarning ortishi olib keldi, bu esa ushbu o'zgaruvchilar o'rtasida ijobiy bog'liqlikni ko'rsatadi. Ikkinchidan, ta'limga sarf qilinadigan xarajatlar nisbatan yuqori bo'lib qolmoqda, 2023 yilda YaIMning 5%dan ortig'ini tashkil etdi. Bunday darajadagi xarajatlar o'tish jarayonidagi iqtisodiyot uchun muhim bo'lib, hukumatning inson kapitalini

rivojlantirishga strategik e'tiborini aks ettiradi. 2025 yilda xarajatlar biroz kamayib, taxminan 4,7–4,8% ga tushgan bo'lsa-da, bu barqaror sarmoyaviy majburiyatni ko'rsatadi. Uchinchi navbatda, O'zbekiston 100% ga yaqin savodxonlik darajasi va oliy ta'limni qamrab olish darajasining (47,7%) o'sishi kabi ko'rsatkichlarini namoyish etadi. Universitetlar sonining (200 dan ortiq muassasa) ortishi mamlakatning bilim va ko'nikmalarni rivojlantirishga faol sarmoya kiritayotganini yana bir bor tasdiqlaydi. Bundan tashqari, ta'lim xizmatlarining kengayishi — 2025 yilda 34 trillion sumdan oshgani — mintaqalar bo'ylab inson kapitalini rivojlantirishga bo'lgan talabning ortayotganini ko'rsatadi. Bu iqtisodiy taraqqiyotda ta'limning

ahamiyati haqidagi xabardorlikning oshishi va unga kirish imkoniyatlarining kengayotganini namoyon etadi. Nazariy nuqtai nazardan, O'zbekiston misoli endogen o'sish nazariyasining asosiy taxminlarini tasdiqlaydi:

- Inson kapitalini to'plash → unumdorlik o'sishi:

Yuqori ta'lim darajalari mehnat samaradorligini va mahsulot ishlab chiqarishni yaxshilaydi.

- Ta'limga sarmoya → uzoq muddatli o'sish barqarorligi:

Ta'limga doimiy xarajatlar barqaror iqtisodiy barqarorlikni qo'llab-quvvatlaydi.

- Institutsional rivojlanish → inson kapitalidan yaxshiroq foydalanish:

Universitetlar sonining ortishi va islohotlar ko'nikmalarni shakllantirishni kuchaytiradi. Biroq, ijobiy tendensiyalarga qaramay, bir nechta strukturaviy muammolar saqlanib qolmoqda:

- Ta'lim va mehnat bozori ehtiyojlari o'rtasidagi nomuvofiqlik
- Sifatli ta'limga kirish bo'yicha mintaqaviy nomutanosibliklar
- O'sishga qaramay, aholi jon boshiga to'g'ri keladigan YaIMning o'rtacha darajasi

Ushbu muammolar shuni ko'rsatadiki, inson kapitali miqdor jihatdan kengayib bormoqda, ammo uning iqtisodiy o'sishga sifat jihatdan

ta'siri hali to'liq optimallashtirilmagan. Statistika dalillar shuni tasdiqlaydiki, O'zbekiston inson kapitalidan iqtisodiy o'sish uchun foydalanishda ijobiy yo'nalishda harakat qilmoqda. Yuqori savodxonlik, ta'limga investitsiyalarning ortishi va barqaror YaIM o'sishi kombinatsiyasi uzoq muddatli rivojlanish uchun mustahkam poydevorni ko'rsatadi. Biroq, inson kapitalining iqtisodiy daromadini maksimal darajaga chiqarish uchun siyosat sa'y-harakatlarini miqdordan (erishish va qabul) sifatga (ko'nikmalarning dolzarbligi, innovatsion salohiyat va mehnat bozoriga moslik) o'tkazishi kerak.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, inson kapitali iqtisodiy o'sishni rag'batlantirishda, xususan, strukturaviy o'zgarishlarni boshdan kechirayotgan o'tish iqtisodiyotlarida muhim rol o'ynaydi. Nazariy va empirik dalillar izchil ravishda ta'lim, sog'liqni saqlash va ko'nikmalarni rivojlantirishga kiritilgan sarmoyalar unumdorlik, innovatsiya va uzoq muddatli iqtisodiy barqarorlikning oshishiga olib kelishini ko'rsatadi. O'zbekiston kabi o'tkazish iqtisodiyotlari uchun inson kapitalini rivojlantirish nafaqat iqtisodiy zarurat, balki strategik ustuvorlikdir. Mamlakatning davom etayotgan islohotlari va siyosat tashabbuslari barqaror o'sish va global raqobatbardoshlikka erishishda inson kapitalining ahamiyatini tobora ko'proq e'tirof etishini aks ettiradi. Shunga qaramay, malakalar nomuvofiqligi, mintaqaviy tafovutlar va institutsional cheklorlar kabi muammolarni bartaraf etish inson kapitaliga sarmoya kiritishdan olinadigan foydalarni maksimal darajada

oshirish uchun zarur. Siyosatshunoslarning ta'lim sifatini yaxshilash, ta'lim va mehnat bozorlari o'rtasidagi aloqani mustahkamlash hamda mintaqalar bo'ylab imkoniyatlarga teng kirishni ta'minlashga e'tibor qaratishlari lozim. Ushbu tadqiqot inson kapitalini

rivojlantirishda keng qamrovli va yaxshi muvofiqlashtirilgan yondashuvning ahamiyatini ta'kidlaydi. Kelgusidagi tadqiqotlar ushbu nazariy doirani empirik tahlillarni kiritish orqali yanada takomillashtirib, aniqroq tavsiyalarini berishi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Becker, G. S. (1964). Inson kapitali: Ta'limga oid maxsus izoh bilan nazariy va empirik tahlil. University of Chicago Press.
2. Schultz, T. W. (1961). Inson kapitaliga sarmoya. *American Economic Review*, 51(1), 1–17.
3. Lucas, R. E. (1988). Iqtisodiy rivojlanish mexanizmlari haqida. *Journal of Monetary Economics*, 22(1), 3–42.
4. Romer, P. M. (1990). Endogen texnologik o'zgarish. *Journal of Political Economy*, 98(5), S71–S102.
5. Mankiw, N. G., Romer, D., & Weil, D. N. (1992). A contribution to the empirics of economic growth. *Quarterly Journal of Economics*, 107(2), 407–437.
6. Barro, R. J., & Sala-i-Martin, X. (2004). *Economic Growth* (2nd ed.). MIT Press.
7. Hanushek, E. A., & Woessmann, L. (2020). *The Knowledge Capital of Nations: Education and the Economics of Growth*. MIT Press.
8. Nelson, R. R., & Phelps, E. S. (1966). Investment in humans, technological diffusion, and economic growth. *American Economic Review*.
9. Jahon banki. (2024). Jahon rivojlanish ko'rsatkichlari.